

Ohje: Tehtävät liittyvät oheiseen aineistoon. **Valitse viidestä tehtävästä kolme.** Tehtävät arvostellaan pistein 0–6. Vastausta kirjoittaessasi voit lähteä siitä, että lukija tuntee aineiston. Vastauksessa esitetyt havainnot, väitteet ja tulkinnat tulee kuitenkin perustella aineiston avulla. Vastauksen sopiva pituus on noin kaksi sivua. Aloita jokainen vastaus uudelta sivulta. **Anna kullekin vastaustekstillesi otsikko.** Merkitse otsikon eteen myös tehtävän numero. Vastausten tulee olla selvästi ja siististi kirjoitettuja, mutta niitä ei tarvitse kirjoittaa puhtaaksi kuulakynällä tai musteella.

Tehtävät

1. Mistä ilmenee, että *Sikalat*-romaanin luku (s. 2–5) on kirjoitettu lapsen näkökulmasta?
2. Mitä *Sikalat*-romaanin luku (s. 2–5) kertoo lukijalle aikuisten välisistä suhteista?
3. Erittele *Sikalat*-romaanin luvun (s. 2–5) draaman kaarta.
4. Mistä tunnistaa, että Tuuve Aron teksti *Sovinto* (s. 6) on elokuva-arvostelu?
5. Vertaile kahden elokuvakriitikon näkemyksiä (s. 6–7) samasta elokuvasta.

Aineisto

Susanna Alakoski: <i>Sikalat</i> (luku romaanista).....	2–5
Tuuve Aro: <i>Sovinto</i> (elokuva-arvostelu)	6
Tuukka Vartiainen: Muukalaisperheen painajainen (elokuva-arvostelu).....	7

Huom.! Tekstien kieliasu on alkuperäisen julkaisun mukainen.

Luku romaanista Sikalat

Taustatietoa:

Leena ja hänen perheensä asuvat Ruotsissa, mutta he ovat kotoisin Suomesta. Eräänä 1970-luvun kesänä Aili ja Kimmo Moilanen matkustavat lomalle Suomeen lastensa Leenan, Markun ja Sakarin kanssa. Luvun alussa he valmistelevat lomallelähtöä yhdessä ystäviensä ja naapureidensa kanssa.

Meidän perheellä ei ollut Suomessa muita sukulaisia kuin Kokkolan mummi ja Helsingin isoäiti. Isä oli ainoa lapsi ja äidin pikkusisko asui hänkin Ruotsissa.

- Äiti, miksi me ei käydä kesällä Suomessa niin kuin Riitan perhe?
- Siksi kun isäsi ryyppää rahat.
- Mutta äiti, juothan sinäkin...
- Minä juon jotta sietäisin isääsi.

Ei ollut ihme että me ei päästy lomalle. Pihalla oli paljon muitakin lapsia jotka eivät päässeet. Kaikki eivät kuitenkaan olleet kotona yhtä aikaa. Me käytiin vuorotel- len kunnan kesäleirillä jota pidettiin rannalla isossa kauniissa vanhassa puutalossa. Sinne piti jonottaa, äiti sanoi. Jos oli ollut kunnan kesäleirillä, oli käynyt maailman äärissä. Olin ollut siellä kaksi kertaa. Ja maailman ääri oli ensimmäisen uimalai- turin luona. Ensimmäiselle laiturille päästiin kun ajettiin pyörällä rautatien läheltä pikkumetsän läpi rantametsään ja Saltsjöbadenin pienen jäätelökioskin ohi.

Ensimmäisellä laiturilla oli kolmikerroksinen kiipeilyteline jossa voi roikkua ylösalaisin tai tehdä voltteja. Kesäleirillä olemisessa ei sinänsä ollut suurtakaan eroa. Ero oli siinä että leirillä me saatiin mehua ja aurinkopullia kello kolme ja että pienet lapset saivat nukkua päiväunet. Ja siellä oli leluja ja järjestettyjä leikkejä.

Mutta tällä kesälomalla oli meidän vuoro käydä Suomessa. Olin säästänyt Fenixin palkan ja minulla oli oma kukkaro mukana. Äidillä oli matkakuume monta viik- koa ennen tätä suurta tapahtumaa. Hän kertoi Helmille puhelimesta miten kaikki sujui ja mitä me otettaisiin mukaan. Ensin me käytäisiin tervehtimässä Kokkolan mummia, sitten Helsingin mummia. Äiti sanoi että ei ollut tottunut pakkaamaan ja matkustamaan ja että hän ja isä riitelivät melkein kaikesta. Mutta silti hän kuulosti iloiselta. Kimmo sanoo että älä nyt ota liikaa tavaraa mukaan, hän sanoi. Kimmo on ihan hermona. Minne Terrie pannaan, mitä me tehdään kukille ja eikä me saada unohtaa jättää avainta Inga-Lillille. Niin kuin en olisi ajatellut kaikkea sitä. Kenen vastuulla kaikki on täällä kotona ja nyt se suuri maailmanympäripurjehtija tulee ja alkaa hössöttää. Helmi kertoi että kun heidän perhe lähti Suomeen, hän oli iloinen kun Veikko oli lähtöpäivänä kotosalla. Ja jos Veikko lisäksi oli selvin päin, kaikki oli hyvin. Isä halusi ehdoin tahdoin päälleen yhden beigeistä suomalaisista puvuis- taan joissa oli prässit. Voitko kuvitella, vain näyttäytyäkseen paskantärkeälle äidil- leen. Minusta meillä pitää olla mukavat vaatteet. Mutta äiti aikoi kuitenkin käydä kampaajalla ennen lähtöä. Ei kai kerran kymmenessä vuodessa ole liikaa? Hän olisi halunnut myös laihduttaa kaksikymmentä kiloa. Mutta se joutaisi odottamaan ke- säloman jälkeen.

Lopulta me päästiin lähtemään. Me ei oltu saatu koiravahtia, joten Terrie salakuljettaisiin rajan yli laukussa. Ei sillä kuitenkaan ollut vesikauhua, isä sanoi. Se kulki remmissä ensimmäistä kertaa eläessään, harasi vastaan ja veti, näytti siltä että oli tukehtumaisillaan. Zack ja Terrie eivät pärjänneet keskenään, joten Riitan luo sitä ei voinut jättää. Åsen äiti lupasi ruokkia ja hoitaa Putia. Hän oli saanut avaimen ja kastelisi kukat ja ottaisi lehden. Ei siitä ollut vaivaa, Puti oli saanut keväällä pentueen. Lisää pentuja ei tulisi. Tänä vuonna isä oli hukuttanut kissanpennut. Äiti oli kieltäytynyt. Sepä hyvä, Åsen äiti sanoi. Kahden kissan hoitaminen olisi ollut liian työlästä.

Me pakkauduttiin kiskobussiin joka vei meidät Malmöhön. Malmössä me vaihdettiin Tukholman junaan. Isä näytti ylpeänä lippuja konduktöörille.

- Me ollaan menossa Suomeen, hän selitti, – sukuloimaan.
- Katsopas vain, konduktööri sanoi.
- Niin, pitäähän sitä käydä katsomassa vanhaa äitiä...
- Älkää nyt vain jääkö laivasta...
- Ingen vaara i Gällivaara...

Me levitettiin tavaramme junavaunuun ja isä korkkasi Vino Blancon ja sytytti tupakan. Äiti kävi hakemassa muovimukeja. Me lapset saatiin mehutetrat. Juhlat voivat alkaa.

Ennen kuin oltiin päästy Höörin ohi, äiti ja isä olivat jo riidoissa. Isä täytti muovimukinsa ja sytytti uuden tupakan.

Kunpa isä ei alkaisi puhua vakavia jalkapalloilijan urastaan, ajattelin.

- Pitääkö teidän juoda?

Potkaisin vastapäistä penkkiä.

- Ei me juoda, me otetaan lasillinen, äiti sanoi.
- Kohta te alatte tapella eikä junassa saa tapella.
- Me ei tapella ikinä, isä sanoi.
- Jos te tappelette, minä huudan konduktööriä.
- Nyt sinä olet hiljaa Leena, tai muuten.
- Sinulla on enemmän jalkatilaa kuin minulla, Markku sanoi ja tönäisi jalkani pois.

- Eikä ole, äiti Markku tönii.

- Voi helvetti, koettakaa nyt käyttäytyä.

Markku sai isältä korvapuustin.

- Leenaa et lyö, äiti sanoi.

Isä rauhoittui. Henkäisin. Helpotuksesta. Sakari oli nukahtanut. Hän istui jalat ikkunaa vasten. Kun juna pysähtyi pidemmäksi aikaa, äiti kävi pissattamassa Terrietä junalaiturilla. Menin ovelle vahtimaan häntä. Silloin minulle tuli hätä. Näin oviaukosta että äiti katosi. Juna meni menojaan ja me jouduttiin Suomeen yksin isän kanssa ja isä oli ympäröidään.

- Äiti äiti, pidä kiirettä.

Minulta pääsi itku.

- Lopeta nyt Leena. Meillä on monta minuuttia aikaa.

- Äiti, juna lähtee...
- Lopeta Leena, älä ole noin hysterinen!
- Rakas Taivaan isä, anna meidän päästä pian Suomeen.

Kokkolan mummin luona oli paljon köyhempää kuin olin luullut. Kenelläkään koko Fridhemissä ei ollut yhtä köyhää. Äiti ja Helmi olivat sittenkin puhuneet totta. Mummilla oli vain yksi pieni huone ja pikkuriikkinen keittiö. Asunto oli puutalossa jossa oli kaksi kerrosta. Mummin luo mentiin kapeita portaita joissa ei mahtunut kääntymään. Hänellä oli yhteinen ulkokäymälä naapureiden kanssa. Sinne kiivettiin tikkaita pitkin. Kaksi pissa- ja kakkareikää ja yksi pienempi lastenpyllyjä varten. Kakka näytti elävältä kuumaisemalta kaukana alhaalla. Siellä haisi väkevältä, ammoniakkaa sanoi äiti. Mummilla oli sisällä pissaämpäri johon hän pissasi yöllä. Hänellä oli keittiössä vain yksi hana josta tuli kylmää vettä. Vain yksi keittolevy. Ei pesukonetta, ei edes pyykitupaa niin kuin meillä. Yhteissauna pihalla. Sitä saivat käyttää kaikki talon asukkaat. Mummilla oli vain kolme lautasta ja muutama ruokailuväline, ei paljon ollenkaan laseja ja vain kaksi kuhmuista kattilaa.

Mummi oli tehnyt meille siskonpetin lattialle. Patjat olivat yhtä kovia kuin lattia ja haisivat hevosenruualta. Mummi itse nukkui pikkuruisen keittiön pinnasohvalla. Tälle pinnasohvalle teidän ukkinne kuoli, mummi kertoi. Ja joskus ukki makaa siinä kun olen menossa illalla nukkumaan. Jos torun häntä, hän siirtyy. Tämä sohva on niin kapea että siihen ei mahdu kahta, mummi nauroi, vain minä ja kissa. Katsoin sohvaa. Näin ukin ääriiviivat vaikka en ollut ikinä tavannut häntä. Hän oli laiha.

Mummilla oli kaksi nojatuolia ja pieni pöytä ja matala kirjahylly. Muovikukkia vihreässä maljakossa. Posliinista tehty kauris. Hän keräsi posliinikissoja. Hienoin oli iso lasipala joka oli saatu lasitehtaalta. Hänellä oli kaksi valokuvaa mustissa kehyksissä, toinen esitti hänen äitiään ja toinen hänen tätiään. Minusta he näyttivät vangeilta jotka seisoivat seinää vasten. Mummin kukka oli nimeltään ahkeraliisa ja siinä oli vähintään tuhat kukkaa. Toisella seinällä hänellä oli iso taulu. Se peitti melkein koko seinän. Merikotka piti kynsissään saalistamaansa haukea. Se istui kivellä ja näytti olevan lentoon lähdössä, mutta hauki oli liian painava. Veri valui hauen mahasta. Veri näytti samalta kuin suonikohjut mummin säärissä. Taulussa olisi pitänyt olla kultakehykset ja valaistus kuten Elly-tädin ja Helge-sedän kotona, ajattelin. Olin mykkä. Toisella seinällä riippui kirjottu taulu. Siinä luki Jumala on rakkaus. Muut taulut olivat pieniä ja ne esittivät Suomen luontoa, pieniä sorateitä ja metsiä. Järviä ja sinisiä taivaita. Sakarin, Markun ja minun silmät olivat kuin teevadit.

- Onpa sinulla paljon tauluja mummi, sanoin.
- Minä kerään taidetta, ystäväiseni.
- Kuka on maalannut taulut?
- Mummi naurahti ja sanoi sitten:
- Leena pieni, sinun pitää olla hiljaa kun puhut kanssani.

Paljon myöhemmin kuulin kun äiti ja Helmi kuiskailivat puhelimessa. Taiteilija oli kaksikymmentä vuotta nuorempi kuin mummi. Hän oli kulkuri. Mutta hän tuli aina takaisin Kokkolan mummin luo.

Illalla kun äiti ja isä istuivat mummin kanssa pihalla juomassa viiniä, pöytään tuli naapurinrouva jonka nimi oli Ritva. Hänellä oli musta haitari. Markku heitti tikkaa hänen poikansa kanssa talonpäädyssä. Sakari istui äidin sylissä ja oli nukahtamaisillaan. Terrie merkkaili reviiiriään ympäri pihaa. Käperryin tuolilleni kuin kissa ja annoin heidän unohtaa minut. Kokkolassa aurinko paistoi yötä päivää, äiti oli kertonut. Tulenpalavilla väreillään se valvotti meitä melkein koko yön. Ritva soitti haitaria. Isä ja mummi lauloivat kaikki Olavi Virran laulut jotka osasivat: Tango Desiree, Tyttö metsässä, Laulava sydän ja Kultainen nuoruus. Yhä uudestaan ja uudestaan. Olavi Virta oli kuollut ja koko Suomi suri. Kaikkialla kuului tangomusiikkia. Nyt käsitin miksi isä sanoi että hän halusi muuttaa takaisin Suomeen.

Kun me oltiin oltu mummin luona viikko, me lähdettiin junalla Helsinkiin. Isoäiti asui keskikaupungilla kaksiossa, ison vanhan nelikerroksisen kivitalon toisessa kerroksessa. Hän oli paljon rikkaampi kuin Kokkolan mummi. Hänellä oli kristallilamppu katossa, kaksi hienoa nojatuolia, oikea kirjahylly jossa oli hienoja esineitä. Hänellä oli keinutuoli, virkattuja liinoja kaikkialla ja koruja rasiassa ja kultaiset renkaat korvissa. Hänen huoneensa olivat isoja, katto oli korkealla ja ikkunoissa hänellä oli ohuet valkoiset rimpsuverhot. Juhlat jatkuivat hänen luonaan. Mutta koska hänellä ei ollut puutarhaa, äiti ja isä joivat isoäidin pienessä keittokomerossa. Äiti ja isä riitelivät. Rahat olivat lopussa eikä meillä lapsilla ollut mitään tekemistä. Markku ja minä kinasteltiin kaikesta. Isä antoi meille korvapuusteja koska me ei oltu hiljaa silloin kun piti mennä nukkumaan. Äiti ja isoäiti eivät olleet samaa mieltä mistään.

Isoäiti käski meitä lähtemään vain muutaman päivän jälkeen. Hän sanoi että äidin ja isän oli pakko olla selvin päin jos he aikoivat vielä käydä hänen luonaan. Lapsia kävi sääliksi. Mutta hän ei jaksanut meidän kanssamme, hän sanoi. Kun me mentiin pihan poikki, näin että isoäiti seisoi ikkunassa verhojen takana. Näytti siltä että hän puri hammasta ja vapisi.

Laiva tuli Tukholmaan aikaisin aamulla. Isä ei halunnut maksaa hotellihuoneesta täyttä hintaa ja riiteli yöportieerin kanssa. Sakari valitti että jalkoihin koski. Markku nukkui hotellin aulan lattialla istuallaan. Äiti poltti tupakkaa ja hoiperteli. Eikä tähän hotelliin saanut tuoda koiria.

Isä kiltti.

Äiti kiltti.

Susanna Alakoski, *Sikalat*
Suom. Katriina Savolainen (2007)

Sovinto

Svinalängorna, Ruotsi 2010. Ohjaus: Pernilla August. Käsikirjoitus: Pernilla August ja Lolita Ray. Tuotanto: Ralph Carlsson, Helena Danielsson. Kuvaus: Erik Molberg Hansen. Leikkaus: Åsa Måssberg. Pääosissa: Noomi Rapace, Outi Mäenpää, Ville Virtanen, Ola Rapace, Tehilla Blad, Junior Blad, Minna Haapkylä, Håkan Bengtsson. Kesto: 100 min.

Vuonna 2006 suomalaiset sukujuuret omaava ruotsalaiskirjailija **Susanna Alakoski** julkaisi omaelämäkerrallisen romaanin *Sikalat* ja voitti August-palkinnon. Nyt pitkän uran näyttelijänä tehnyt **Pernilla August** on sovittanut kirjasta elokuvan, joka on saanut tylsäksi käännösnimekseen *Sovinto*. Autenttisesta siirtolaisangstista vastaavat ehdot suomalaisnäyttelijät.

Nostalgiselle 1970-luvulle ja nykyaikaan sijoittuva draama kuvaa raadollisesti ja silti ymmärtäen meille suomalaisille liiankin tuttua kliseetä Ruotsiin muuttaneista syrjäytyjistä, jotka paremman elämän sijaan usein törmäsivät seinään, ja pullloon. Näkökulma on lasten, siis niiden jotka kärsivät tilanteesta eniten.

34-vuotias Leena (**Noomi Rapace**) elää sopusointuista elämää aviomiehensä (**Ola Rapace**) ja kahden lapsensa kanssa Tukholman Söderissä. Hän on tukahduttanut nuoruutensa muistot ja katkaissut suhteensa kasvuympäristöönsä Ystadiin. Niin tehokkaasti, että perhe uskoo hänen vanhempiansa kuolleen. Kaupunkilaisperheydellä alkaa rakoilla, kun Leena saa puhelinsoiton Ystadin sairaalasta: äiti (**Outi Mäenpää**) on lähellä kuolemaa.

Leena kohtaa menneisyyteensä, jonka on pyrkinyt unohtamaan viimeiset 25 vuotta. Sikalaksi kutsutun lähiön lapsuudenkodissa kipeät muistot hyökkivät pintaan. Reteä duunari-isä Kimmo (**Ville Virtanen**) ja Aili-äiti eivät ole sopeutuneet vaan sekoilleet suomalaisvodkaan aamusta iltaan, Leena (**Tehilla Blad**) ja pikkuveli Sakari (**Junior Blad**) kuunnelleet tappelua tappelun jälkeen. 14-vuotias älykäs tyttö pystyy pakenemaan kotipainajaista uinnin ja kilpailun maailmaan, mutta veli on liian nuori ja herkkä.

Pernilla Augustin yhdessä **Lolita Rayn** kanssa käsikirjoittaman elokuvan rakenne on hitusen sahaava. Jännite ja tematiikka kasvavat turhan hitaasti; mutta hetkittäistä löysyyttä paikkaa kauttaaltaan komea näyttelijäntyo.

Nuorta Leenaa näyttelee herkkäkasvoinen Tehilla Blad (s. 1995), joka esitti Noomi Rapacea lapsena jo menestyksekkäissä *Millennium*-leffoissa.

Parhaiten juuri pelottomana muskelihakkerina Lisbeth Salanderina tunnetussa Rapacessa yhdistyvät voima ja herkkyyt poikkeuksellisella tavalla; nytkin hän näyttelee kuin äärimmilleen jännitetty jousi. Oivallinen on myös Ola Rapace (*Kimpassa*), aviomies tosielämässä.

Virtanen ja osastaan Ruotsissa palkittu Mäenpää ovat rapa-alkoholisoituneena avioparina ilmiömäisiä. Päälle kaatuvat jouluuuset, veriset tappelut ja delirium-kohtaukset ovat harvinaisen rankkaa tavaraa. Kuitenkin katsojan on pakko olla myös heidän puolellaan, kiitos Augustin vivahteikkaan ohjauksen.

Teksti: Tuuve Aro

<<http://www.mtv3.fi/viihde/arvostelut/elokuva.shtml/1288015/sovinto>>. Luettu 7.9.2012.

Kuva: Rolf Konow

Outi Mäenpää esittää Ruotsiin 70-luvulla muuttavan suomalaisperheen äitiä.

Elokuvat

Sovinto (Svinalängorna, Ruotsi 2010). Ohjaus Pernilla August. Käsikirjoitus Pernilla August ja Lolita Ray. Kesto 100 min. K-15. Esittää Studio 123. ★ ★

Pernilla August on filmatisoinut **Susanna Alakosken** palkitun romaanin *Sikalat*. Ruotsinsuomalainen Alakoski kirjoittaa suomalaisen perheen kokemuksista 1970-luvun Ruotsissa. Maahanmuuton ja suomalaisten oman lähihistorian yhteydestä onkin syytä muistuttaa.

Aihe on nyt ajankohtainen, kun maahanmuuttokeskustelu käy kuumana. Taiteilijoiden tehtävä on luoda keskusteluun emotionaalisia, yksilökeskeisiä näkökulmia.

Sovinto on vain kovin yksitoinen elokuva. **Noomi Rapace** esittää ruotsalaistunutta Leenaa, jonka karu lapsuus painostaa häntä vielä aikuisena. Leena on katkaissut yhteyden äitiinsä (**Outi Mäenpää**). Sitten sairaalassa makaava äiti ottaa yhteyttä. Leena joutuu vielä kerran palaamaan vanhaan kotikaupunkiinsa, traumojen alkulähteille.

Samalla ohjaaja August leikkaa tarinan 70-luvulle, muistoihin. Moilasen perhe saapuu Ystadin lähiöön isän (**Ville Virtanen**) töiden perässä.

Yhteiskuntaan sulautuminen osoittautuu kuitenkin vaikeaksi. Luvattu maa tarjoaa parempaa elintasoja, mutta muukalaisen rooli on raskas kantaa varsinkin kielitaidottomalle isälle.

Perheen elämään nivoutuvat lopulta alkoholi ja väkivalta. Tytär ottaa tehtäväkseen huolehtia vanhemmista, kuten vastaavissa tapauksissa usein käy. Leena siivoaa jäljet ja huolehtii pikkuveljestä. Aikuisena Leenassa on katkeruutta. Hän ei voi ymmärtää äitiään, joka antoi juopuneen isän tuhota hänen ja veljensä lapsuuden.

Leenan ja äidin kohtaamiset sairaalassa jäävät vaisuiksi. Itse sovinto, joka on jopa nostettu elokuvan nimeksi, jää takaumien varjoon. Kahdella aikatasolla poukkoilu ei tunnu onnistuneelta ratkaisulta. Samalla tyylillä toteutettu Skavabölen pojat onnistui paremmin tavoittamaan alkoholistiperheessä vietetyn lapsuuden arvet. Sovinto on rakennettu liian pitkälti synkkien tuijotusten ja alakuloisen pianonpimputukseen varaan.

Ruotsinsuomalaisuutta käsittelee myös Yle Teeman parhaillaan pyörivä Kansankodin kuokkavieraat -dokumenttisarja. Se taltioi aihetta kattavammin.

Teksti: Tuukka Vartiainen

<<http://www.kouvolansanommat.fi/Kulttuuri---Elokuvat/2011/03/11/Muukalaisperheen+painajainen/2011210768212/53>>.

Luettu 7.9.2012.

